NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA

L. A. GEELHOED

prednesené 14. septembra 2006[1]

I — Úvod

1. Skúmaná vec sa opäť týka nedotknuteľnosti právnej sily rozhodnutej veci. Tento raz ide o právoplatnosť rozhodnutej veci v súvislosti s občiansko-právnym rozsudkom talianskeho súdu, ktorým sa potvrdila povinnosť talianskeho štátu poskytnúť podmienečne prisľúbenú štátnu pomoc napriek právoplatnosti predchádzajúceho rozhodnutia Komisie, v ktorom bola táto pomoc vyhlásená za nezlúčiteľnú so spoločným trhom. V nasledujúcom konaní o vrátenie pomoci, ktorá bola vyhlásená za protiprávnu v zmysle práva Spoločenstva, jej príjemca vo vzťahu k talianskym orgánom uvádza, že existuje právoplatný rozsudok talianskeho súdu. Základnou otázkou je v podstate skutočnosť, či vnútroštátny právoplatný rozsudok môže zmariť výkon výlučnej právomoci Komisie zisťovať zlučiteľnosť štátnej pomoci so spoločným trhom, a ak je to tak, nariadiť vrátenie protiprávne poskytnutej pomoci.

1 — Jazyk prednesu: holandčina.

II — Príslušné právo

A — *Právo Spoločenstva*

2. Článok 4 písm. c) Zmluvy o ESUO zakazuje členským štátom poskytovať dotácie alebo pomoc v akejkoľvek forme priemyselným odvetviam uhlia a ocele.

3. Od roku 1980 z dôvodu vážnej krízy oceliarskeho odvetvia v Európe boli umožnené niektoré výnimky z tohto absolútneho zákazu. Právnym základom výnimiek bol článok 95 prvý a druhý odsek Zmluvy o ESUO.

4. Od druhej polovice roku 1981 až do konca roku 1985 platilo rozhodnutie č. 2320/81/ESUO[2], zmenené a doplnené rozhodnutím č. 1018/85/ESUO[3], tzv. druhým kódexom o pomoci. Cieľom tohto kódexu bolo umožniť

2 — Rozhodnutie Komisie č. 2320/81/ESUO zo 7. augusta 1981, ktorým sa stanovujú pravidlá Spoločenstva na udeľovanie štátnej pomoci v oceliarskom priemysle [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 228, s. 14).

3 — Rozhodnutie Komisie č. 1018/85/ESUO z 19. apríla 1985, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie č. 2320/81/ESUO, ktorým sa stanovili pravidlá Spoločenstva na udeľovanie štátnej pomoci v oceliarskom priemysle [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 110, s. 5).

poskytovanie pomoci, aby sa toto odvetvie presadilo a aby sa vrátila jeho výrobná kapacita na úroveň dopytu. Táto pomoc mala mať predbežný charakter a vyžadovala si predchádzajúce schválenie. Na tento účel kódex upravoval príslušný schvaľovací proces.

5. Článok 8 ods. 1 druhého kódexu o pomoci znie:

„Komisia musí byť v dostatočnom čase informovaná o návrhoch v súvislosti s poskytnutím alebo zmenou pomoci, aby mohla predložiť svoje pripomienky… Členský štát nemôže vykonať navrhované opatrenia, pokiaľ Komisia nerozhodla o tom, že ňou stanovené podmienky sú splnené.“ [*neoficiálny preklad*]

6. Od 1. januára 1986 bol tento kódex nahradený tretím kódexom o pomoci, zavedený rozhodnutím č. 3484/85/ESUO [4], platným od 1. januára 1986 do 31. decembra 1988. Tento kódex o pomoci viac obmedzoval výnimky zo zákazu pomoci v tomto odvetví. Na základe článku 3 tretieho kódexu o pomoci sa mohol poskytnúť príspevok na účel prispôsobenia zariadení novej právnej úprave v oblasti ochrany životného prostredia. Poskytnutá pomoc nemohla presiahnuť výšku 15 % čistého ekvivalentu subvencie investičných nákladov priamo súvisiacich s príslušnou právnou úpravou v oblasti životného prostredia.

7. Článok 1 ods. 3 tretieho kódexu o pomoci upresňuje, že pomoc upravená v tomto kódexe môže byť uplatnená iba v súlade s postupom v článku 6 a nemôže byť vyplatená po 31. decembri 1988.

8. Článok 6 ods. 1, 2 a 4 tretieho kódexu o pomoci znie:

„1. Komisia je včas informovaná o návrhoch, ktorých cieľom je poskytnúť alebo zmeniť pomoc, aby k nim mohla predložiť svoje pripomienky… Za rovnaných podmienok je Komisia informovaná o návrhoch, ktorých cieľom je uplatniť na oceliarsky priemysel režimy pomoci, o ktorých sa Komisia už vyjadrila na základe ustanovení Zmluvy o EHS. Oznámenia o návrhoch poskytnutia pomoci uvedené v tomto článku treba predložiť Komisii najneskôr do 30. júna 1988.

4 — Rozhodnutie Komisie č. 3484/85/ESUO z 27. novembra 1985, ktorým sa stanovujú pravidlá Spoločenstva na udeľovanie štátnej pomoci v oceliarskom priemysle [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 340, s. 1).

2. Komisia musí byť informovaná včas, aby mohla predložiť svoje pripomienky, najneskôr však do 30. júna 1988, o všetkých finančných zásahoch (nadobudnutie podielov, zvýšenie imania alebo podobné opatrenia) členských štátov, územných orgánov alebo orgánov, ktoré na tento účel využívajú štátne prostriedky v prospech oceliarskych podnikov.

Komisia rozhodne o tom, či tieto zásahy obsahujú prvky pomoci podľa článku 1 ods. 2, a prípadne posúdi jej zlučiteľnosť s článkami 2 až 5.

...

4. Ak Komisia po tom, ako vyzvala zúčastnené strany na predloženie svojich pripomienok, dospeje k záveru, že pomoc nie je zlučiteľná s týmto rozhodnutím, oznámi dotknutému členskému štátu svoje rozhodnutie. Komisia prijme toto rozhodnutie najneskôr tri mesiace po doručení informácií potrebných na to, aby mohla posúdiť predmetnú pomoc. Ustanovenie článku 88 Zmluvy o ESUO sa použije v prípade, ak členský štát nevyhovie uvedenému rozhodnutiu. Dotknutý členský štát môže zaviesť navrhované opatrenia uvedené v článkoch 1 a 2 iba so súhlasom Komisie a v súlade s podmienkami ňou stanovenými.“ [*neoficiálny preklad*]

9. Tretí kódex o pomoci bol nahradený rozhodnutím č. 322/89/ESUO [5], tzv. štvrtým kódexom o pomoci. Tento štvrtý kódex platil od 1. januára 1989 do 31. decembra 1991. Článok 3 štvrtého kódexu o pomoci je totožný so znením článku 3 tretieho kódexu o pomoci.

10. Od zrušenia Zmluvy o ESUO 23. júla 2002 sa aj na štátnu pomoc v oceliarskom priemysle uplatňuje režim stanovený v Zmluve o ES.

B — *Vnútroštátne právo*

11. Zákon č. 183 z 2. mája 1976 (ďalej len „zákon č. 183/1976“) [6] upravuje možnosť uznať priamu finančnú pomoc a náhradu úrokov až do výšky 30 % zo sumy investícií na realizáciu priemyselných projektov v oblasti Mezzogiorno.

5 — Rozhodnutie Komisie č. 322/89/ESUO z 1. februára 1989, ktorým sa stanovujú pravidlá Spoločenstva na udeľovanie štátnej pomoci v oceliarskom priemysle [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 38, s. 8).

6 — Zákon č. 183/1976 o mimoriadnych opatreniach v oblasti Mezzogiorno (legge n° 183/1976 sulla disciplina dell'intervento straordinario nel Mezzogiorno) (GURI č. 121 z 8. mája 1976).

12. Článok 2909 talianskeho občianskeho zákonníka (codice civile) upravuje, že nie je možné odvolávať rozhodnutia uvedené v právoplatnom rozsudku, a preto sú z procesného hľadiska vylúčené nové námietky alebo nové rozhodnutia o sporoch, o ktorých už iný súdny orgán právoplatne rozhodol. Podľa vnútroštátneho súdu toto pravidlo neplatí len pre dôvody uvádzané v predchádzajúcom konaní, ale aj pre dôvody, ktoré by sa boli mohli uviesť.

vo výške 1 021 miliónov ITL so zvýhodnenou úrokovou sadzbou, ako aj štátnu pomoc vo výške 765 miliónov ITL (čo predstavuje 30 % investičných nákladov).

— Rozhodnutím z 11. júna 1986 úverová inštitúcia poverená posúdením žiadosti o financovanie schválila úver 1 021 miliónov ITL na dobu 10 rokov so zvýhodnenou úrokovou sadzbou 4,25 %.

III — Skutkový stav, konanie a prejudiciálne otázky

Skutkový stav/Časový sled udalostí

13. Skutkové okolnosti tak, ako vyplývajú zo spisu (v chronologickom slede) sú:

— Dňa 20. apríla 1988 oznámili príslušné talianske orgány Komisii v zmysle článku 6 ods. 1 tretieho kódexu o pomoci zámer poskytnúť pomoc spoločnosti Lucchini. Podľa oznámenia išlo o pomoc v súvislosti s investíciou na ochranu životného prostredia vo výške 2 550 miliónov ITL, rozdelenú na úver podporený zvýhodnenou úrokovou sadzbou (podpora tvorila 367 miliónov ITL) a na štátny príspevok (vo výške 765 miliónov ITL).

— Dňa 6. novembra 1985 podala Lucchini Siderurgica SpA (ďalej len „Lucchini“) žiadosť o finančnú pomoc na základe talianskeho zákona č. 183/1976. Na celkovú investíciu vo výške 2 550 miliónov ITL na modernizáciu niektorých zariadení žiadala úver

— Listom z 22. júna 1988 Komisia požiadala o ďalšie informácie o tejto pomoci, týkajúce sa povahy dotovaných investícií a presných podmienok žiadaného úveru (úroky, dĺžka). V tomto liste sa žiadalo aj o údaj, či sa pomoc poskytla v rámci uplatňovania všeobecnej právnej

úpravy na ochranu životného prostredia s cieľom umožniť prispôsobenie zariadení novej platnej právnej úprave, a aby sa tiež označila dotknutá právna úprava. Príslušné talianske orgány na túto žiadosť neodpovedali.

— Dňa 16. novembra 1988 príslušný taliansky správny orgán (v tom čase AGENSUD) vzhľadom na blížiace sa uplynutie lehoty na možnosť poskytovania pomoci na základe tretieho kódexu o pomoci (31. decembra 1988) rozhodnutím č. 7372 poskytol Lucchini predbežnú pomoc vo výške 382 500 000 ITL, čo predstavuje 15 % celkovej investície (namiesto 30 % stanovených v zákone č. 183/76) a rozhodol, že sa má vyplatiť pred 31. decembrom 1988 v zmysle ustanovení tretieho kódexu o pomoci. Poskytnutie podpory na úroky však bolo zamietnuté, keďže v opačnom prípade by celková suma poskytnutej pomoci presiahla limit 15 % stanovený tretím kódexom o pomoci. V zmysle článku 6 tretieho kódexu o pomoci nadobudnutie účinnosti poskytnutia podliehalo schváleniu Komisiou a AGENSUD nevyplatil príspevok.

— Vzhľadom na to, že Komisia bez primeraných objasnení od talianskych orgánov nemohla posúdiť zlučiteľnosť celkovej pomoci, 13. januára 1989 začala konanie podľa článku 6 ods. 4 kódexu o pomoci. Oznámenie o konaní bolo uverejnené v *Úradnom vestníku Európskych spoločenstiev* 23. marca 1990 [7].

— Keďže Lucchini nedostala pomoc, podala medzitým 6. apríla 1989 proti AGENSUD žalobu na občiansko-právny súd (Tribunale civile e penale di Roma), aby sa potvrdilo jej právo na platbu sumy 765 miliónov ITL (30 % celkovej investície) a sumy 367 miliónov ITL (ako príspevku v podobe zvýhodneného úročenia) v zmysle zákona č. 183/1976.

— Príslušné orgány predložili Komisii doplňujúce údaje o spornej pomoci telexom z 9. augusta 1989 v rámci konania, ktoré začala Komisia.

— Listom z 18. októbra 1989 Komisia oznámila talianskym orgánom, že ich odpoveď nebola vyčerpávajúca, keďže chýbali niektoré podrobnosti. V tomto liste Komisia tiež uviedla, že ak jej do

7 — Ú. v. ES C 73, s. 5.

pätnástich pracovných dní nebude predložená náležitá odpoveď, prijme rozhodnutie na základe tých informácií, ktoré má. Na tento list neprišla žiadna odpoveď.

— Dňa 20. júna 1990 Komisia rozhodnutím č. 90/555/ESUO s konečnou platnosťou rozhodla, že pomoc je nezlučiteľná so spoločným trhom, pričom toto rozhodnutie bolo uverejnené ako tlačová správa [8]. Následne o tom informovala talianske orgány listom z 20. júla 1990 [9]. Napokon bolo rozhodnutie uverejnené v *Úradnom vestníku Európskych spoločenstiev* 14. novembra 1990 [10]. Ani Lucchini, ani talianska vláda toto rozhodnutie nenapadli.

— Dňa 24. júla 1991 vyhovel taliansky súd na prvom stupni žalobe Lucchini. Tento rozsudok sa zakladal na zákone č. 183/1976.

— Dňa 6. mája 1994 Corte d'Appello potvrdil na druhom stupni rozsudok Tribunale civile e penale di Roma. Keďže nebol napadnutý na Cassazione, nadobudol tento rozsudok právoplatnosť.

— Keďže 20. novembra 1995 poskytnuté sumy neboli ešte stále vyplatené, spoločnosť Lucchini podala návrh a bol jej vydaný platobný rozkaz, na základe ktorého žiadala o platbu. Tento rozkaz bol oznámený príslušnému orgánu (v súčasnosti Ministero dell'Industria) 29. decembra 1995. Vo februári 1996 dosiahla Lucchini zabavenie vozidiel Ministero dell'Industria, ktoré bolo v tejto veci zodpovedné, keďže sa platobný rozkaz ešte nevykonal.

— Následne 8. marca 1996 Ministero vydalo dekrét č. 17975, ktorým pri vykonávaní rozsudku, ktorý vydal Corte d'Appello, poskytlo kapitálovú pomoc vo výške 765 miliónov ITL a pomoc v podobe zvýhodneného úročenia vo výške 367 miliónov ITL. V dekréte bola uvedená výhrada, ktorá upresňovala, že zvýhodnenie bude zrušené v celom rozsahu alebo sčasti v prípade nepriaznivého rozhodnutia Spoločenstva týkajúceho sa poskytnutia alebo úhrady finančnej pomoci. Dňa 16. apríla 1996 boli vyššie uvedené sumy, zvýšené o zákonné úroky, zaplatené.

— Dňa 15. júla 1996 Komisia uviedla, že vzhľadom na rozhodnutie 90/555 a tretí kódex o pomoci sú rozsudok vydaný

8 — IP(90) 498 z 20. júna 1990.

9 — Poznámka o zaslaní SG(90) D/24789.

10 — Ú. v. ES L 314, s. 17.

Corte d'Appello a dekrét č. 17975 v rozpore s právom Spoločenstva, a vyzvala taliansku vládu, aby predložila pripomienky.

— Tieto pripomienky boli zaslané listom z 26. júla 1996. Ministero dell'Industria zdôraznilo, že pomoc bola poskytnutá s výslovnou výhradou na spätné vyžiadanie.

— Dňa 16. septembra 1996 Komisia vyzvala talianske orgány na spätné vyžiadanie pomoci pod hrozbou začatia konania v zmysle článku 88 Zmluvy o ESUO.

— Dňa 20. septembra 1996 ministero dell'Industria vydalo nový dekrét, a teda dekrét č. 20357, ktorým zrušilo poskytnutú pomoc a vyzývalo na jej vrátenie.

— Dňa 16. novembra 1996 spoločnosť Lucchini napadla tento dekrét podaním žaloby na správny súd (Tribunale amministrativo regionale del Lazio). Okrem iného tu uviedla nedotknuteľnosť práva na pomoc vďaka nadobudnutiu právoplatnosti rozsudku Corte d'Appello. Dňa 1. apríla 1999 súd vyhovel žalobe podanej spoločnosťou Lucchini.

— Dňa 2. novembra 1999 Avvocatura dello Stato podala v mene Ministero dell'Industria odvolanie proti tomuto rozsudku pred Consiglio di Stato.

— Uznesením z 22. októbra 2004 Consiglio di Stato podal návrh na začatie prejudiciálneho konania vo veci otázky nezlučiteľnosti medzi právoplatným rozsudkom Corte d'Appello a rozhodnutím Komisie 90/555.

Prejudiciálne otázky

14. Consiglio di Stato pri výkone súdnej právomoci (šiesta komora) položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. *Je v zmysle priamo uplatniteľnej zásady prednosti práva Spoločenstva*, ktorá v tomto prípade vyplýva z rozhodnutia č. 3484/85/ESUO, rozhodnutia Komisie

z 20. júna 1990, ktoré bolo oznámené 20. júla 19900, ako aj rozhodnutia Komisie č. 5259 zo 16. septembra 1996, ktorým sa talianskym orgánom ukladá spätné vyžiadanie pomoci, z aktov, v zmysle ktorých bolo prijaté rozhodnutie o vrátení napadnuté v tomto konaní (dekrét č. 20357 z 20. septembra 1996 o zrušení dekrétov č. 17975 z 8. marca 1996 a č. 18337 z 3. apríla 1996), *právne možné a dôvodné, aby vnútroštátny správny orgán vymáhal vrátenie pomoci poskytnutej súkromnému subjektu, pričom občiansko-právnym rozsudkom, ktorý sa stal právoplatným, sa určila bezpodmienečná povinnosť úhrady predmetnej pomoci*?

2. Nie je naopak vzhľadom na existenciu konkrétneho právoplatného súdneho rozhodnutia (článok 2909 talianskeho občianskeho zákonníka), ktoré sa vzťahuje na súkromný subjekt a správny orgán a ktorému je správny orgán povinný sa podriadiť, konanie o vrátení právne nemožné vzhľadom na stanovenú zásadu, podľa ktorej rozhodnutie o vrátení pomoci spadá pod právo Spoločenstva, pričom jeho uskutočnenie a z neho vyplývajúce konania o vrátení sa pri neexistencii právnych ustanovení Spoločenstva riadia vnútroštátnym právom (rozsudok z 21. septembra 1983, Deutsche Milchkontor, 205/82 až 215/82, Zb. s. 2633)?“

Konanie na Súdnom dvore

15. Písomné pripomienky predložili spoločnosť Lucchini, talianska vláda, vláda Českej republiky, vláda Holandska a Komisia. Všetci zúčastnení predniesli svoje stanoviská ústne na pojednávaní 6. júna 2006.

IV — Posúdenie

A — *Tvrdenia účastníkov konania*

16. Zdá sa, že v tomto veľmi špecifickom prípade, v ktorom sa musí preskúmať a posúdiť vzťah medzi jedným zo základných právnych predpisov práva Spoločenstva, čiže článkom 88 ES a zásadou *res judicata,* je vhodné osobitne pozorne preskúmať pripomienky uvádzané účastníkmi konania vo veci samej, zúčastnenými členskými štátmi a Komisiou.

17. Spoločnosť Lucchini a vláda Českej republiky v podstate tvrdia, že právoplatné rozhodnutie súdu musí mať prednosť pred záujmom Spoločenstva na vrátení štátnej pomoci poskytnutej v rozpore s právom

Spoločenstva. Vychádzajú z judikatúry vo veciach Eco-Swiss [11], Köbler [12], Kühne & Heitz [13] a Kapferer [14]. Aj talianska vláda, holandská vláda a Komisia uznávajú dôležitosť zásady právnej sily rozhodnutej veci tak, ako je vyjadrená v citovanej judikatúre, hoci sa domnievajú, že táto zásada nie je v tomto prípade uplatniteľná, alebo tvrdia, že je vhodné urobiť výnimku z tejto zásady.

18. Spoločnosť Lucchini predovšetkým spochybňuje, že návrh na začatie prejudiciálneho konania je prípustný. Jej tvrdenia sa zakladajú na neexistencii predpisu Spoločenstva, ktorého výklad sa má podať, na neexistencii sporu, o ktorom sa má rozhodnúť, a o tom, že položené otázky majú čisto hypotetický charakter. Subsidiárne spoločnosť Lucchini namieta proti platnosti rozhodnutia 90/555 z dôvodu uvedených procesných vád.

19. Pokiaľ ide o vec samu, spoločnosť Lucchini odkazuje na ustálenú judikatúru, podľa ktorej má členský štát jedinú možnosť obrany proti žalobe o nesplnenie povinnosti podanej Komisiou na základe článku 88 ods. 2 ES a tou je absolútna nemožnosť správne vykonať rozhodnutie Komisie. Tvrdí, že táto nemožnosť vyplýva z existencie rozsudku Corte d'Appello, proti ktorému nie je možné podať odvolanie a ktorý je nepodmienečný.

20. Spoločnosť Lucchini uznáva existenciu zásady, z ktorej vyplýva, že nie je možné poskytnúť štátnu pomoc, keď Komisia vydala rozhodnutie, ktorým vyhlasuje nezlučiteľnosť tejto pomoci so spoločným trhom. Podľa názoru spoločnosti Lucchini však existuje právny predpis vyššej sily, podľa ktorého sa všetky subjekty na trhu môžu považovať za chránené zásadou právnej sily rozhodnutej veci, ktorá sa zakladá na základnej zásade právnej istoty.

21. Okrem už citovaných rozsudkov sa vláda Českej republiky a spoločnosť Lucchini odvolávajú na článok 14 ods. 1 nariadenia (ES) č. 659/1999 [15], v ktorom je stanovené, že Komisia nebude vyžadovať vymáhanie pomoci, ak by to bolo v rozpore so všeobecnou zásadou práva Spoločenstva. Podľa českej vlády táto situácia vzniká v prípade *res iudicata*.

11 — Rozsudok z 1. júna 1999, C-126/97, Zb. s. I-3055.

12 — Rozsudok z 30. septembra 2003, C-224/01, Zb. s. I-10239.

13 — Rozsudok z 13. januára 2004, C-453/00, Zb. s. I-837.

14 — Rozsudok zo 16. marca 2006, C-234/04, Zb. s. I-2585.

15 — Nariadenie Rady (ES) č. 659/1999 z 22. marca 1999 ustanovujúce podrobné pravidlá na uplatňovanie článku 93 Zmluvy o ES (Ú. v. ES L 83, s. 1; Mim. vyd. 08/001, s. 339).

22. Podľa názoru talianskej vlády sa zásada právnej sily rozhodnutej veci neuplatní, keďže predpokladá rozsudok, ktorý nadobudol právne záväzné účinky medzi rovnakými účastníkmi, ktorý má rovnaký predmet a ktorý sa zakladá na rovnakom právnom základe. [16]

23. Táto tretia podmienka nie je splnená, ak sa na jednej strane prihliadne na rozdiely medzi občiansko-právnym konaním, ktorého výsledkom je rozsudok Corte d'Appello, a správnym konaním, ktoré ešte prebieha na vnútroštátnom súde, ktorý predložil návrh na začatie prejudiciálneho konania, a na druhej strane na skutočnosť, že rozsudok Corte d'Appello sa nezakladá na treťom kódexe o pomoci a ani neprihliadol na rozhodnutie Komisie 90/555.

24. Okrem toho talianska vláda uvádza, že spoločnosť Lucchini sa nemôže dovolávať ochrany legitímnej dôvery. Tento podnik dobre vie, že právo na poskytnutie pomoci môže vzniknúť len po rozhodnutí o schválení na vnútroštátnej a európskej úrovni. Aj keď na vnútroštátnej úrovni existuje právoplatný rozsudok, to automaticky neznamená, že podnik môže dostať pomoc. Je totiž potrebné počkať najskôr na rozhodnutie Komisie, ktoré nie je vôbec viazané rozsudkom vnútroštátneho súdu. Preto vôbec nevzniká legitímna dôvera, ktorá by si zaslúžila ochranu, ktorá bráni vráteniu pomoci. Talianska vláda ešte uvádza, že spoločnosť Lucchini sa mohla proti rozhodnutiu Komisie odvolať. Talianska vláda napokon tvrdí, že v súvislosti s režimom Spoločenstva týkajúcim sa pomoci je právomoc vnútroštátneho súdu obmedzená. Nemôže totiž rozhodnúť o zlučiteľnosti pomoci, a preto má účinnosť právoplatného rozsudku v tomto prípade obmedzený rozsah.

25. Holandská vláda uvádza, že skúmaná situácia je špecifická a výnimočne je v nej možné neuplatniť zásady právnej sily rozhodnutej veci a vnútroštátnej procesnej autonómie. Podľa tejto vlády je totiž s odkazom na rozsudok Kapferer potrebné vychádzať z predpokladu, že nie je možné zistiť porušenie zásady právnej sily rozhodnutej veci. Spochybniť právoplatné rozhodnutie súdu by bolo vážnym porušením zásady právnej istoty, stability práva a právnych vzťahov a vážne by sa porušila zásada právnej sily rozhodnutej veci ako takej. Po druhé, holandská vláda odkazuje na zásadu vnútroštátnej procesnej autonómie. V zásade je teda možné napadnúť právoplatné rozhodnutie z dôvodu nezlučiteľnosti s právom Spoločenstva len vtedy, ak to vnútroštátne procesné pravidlá umožňujú.

16 — Na ilustráciu talianska vláda pripomína rozsudok z 19. septembra 1985, Hoogovens Groep/Komisia, 172/83 a 226/83, Zb. s. 2831, bod 9.

26. Napriek tomu sa holandská vláda vzhľadom na veľmi špecifické okolnosti skúmaného prípadu domnieva, že ide o výnimočnú situáciu. Podľa názoru holandskej vlády v tomto prípade ide o (1) rozhodnutie súdu týkajúce sa štátnej pomoci, teda o oblasť výlučnej právomoci Komisie, (2) existuje výslovné rozhodnutie Komisie, z ktorého vyplýva, že následne vydané rozhodnutie súdu je v rozpore s právom Spoločenstva, a v tejto súvislosti sa uvádza, že všetky orgány členského štátu, aj vnútroštátny súd, sú viazané rozhodnutím Komisie v tejto súvislosti, a (3) vnútroštátny súd a dotknutí účastníci konania v konaní pred vnútroštátnym súdom vedeli alebo mali vedieť, že pomoc už bola vyhlásená za nezlúčiteľnú so spoločným trhom. Podľa názoru holandskej vlády by právne predpisy o štátnej pomoci uvedené v Zmluve stratili potrebný účinok, keby sa v takej výnimočnej situácii, akou je skúmaná situácia, uznalo, že vrátenie sa v žiadnom prípade nemôže uskutočniť.

27. Podľa Komisie je potrebné rozlišovať medzi právoplatnosťou rozsudkov, ktorými sa priznávajú práva účastníkov konania, ktorými môžu voľne disponovať, v súvislosti s kontradiktórnymi konaniami a právoplatnosťou rozsudkov vnútroštátnych súdov v oblasti štátnej pomoci, v ktorých sú často záujmy vnútroštátnych orgánov a príjemcov rovnaké a v ktorých základná otázka pre oboch účastníkov, týkajúca sa zákonnosti pomoci, je upravená záväznými ustanoveniami práva Spoločenstva.

28. Komisia pripomína predovšetkým povinnosť podľa práva Spoločenstva oznámiť Komisii zámer poskytnúť pomoc. Táto preventívna oznamovacia povinnosť platí pre členský štát ako taký bez ohľadu na to, aký orgán poskytuje pomoc, a preto platí aj pre súdy. Skutočnosť, že pomoc sa poskytuje na základe príslušného rozsudku vnútroštátneho súdu, nezbavuje členský štát povinnosti vopred oznámiť pomoc a neposkytnúť ju skôr, ako ju Komisia schváli. Okrem toho vzťah medzi poskytujúcim orgánom a orgánom zodpovedným za oznámenie pomoci je vnútroštátnou právnou otázkou, ktorá nemôže zabrániť v uplatňovaní práva Spoločenstva.

29. Tvrdenie, že rozsudok občiansko-právneho súdu môže zabrániť vráteniu pomoci, podľa názoru Komisie navzájom spája dve rôzne úrovne: úroveň vnútroštátneho konania (najmä účinky rozsudku občiansko-právneho súdu týkajúce sa právomoci verejnej správy) a konania, ktoré ústi do poskytnutia pomoci, ktoré nepredpokladá len skončenie vnútroštátneho konania, ale až do schválenia oznámenej pomoci Komisiou aj dodržanie povinností uložených právom Spoločenstva.

30. V prejednávanej veci príslušný taliansky orgán oznámil Komisii zámer poskytnúť pomoc v zmysle tretieho kódexu o pomoci. Rozhodnutie tohto vnútroštátneho orgánu o žiadosti o pomoc podanej spoločnosťou Lucchini obsahovalo výhradu schválenia Komisiou. Komisia však vyhlásila pomoc za nezlučiteľnú so spoločným trhom, a preto vnútroštátne rozhodnutie vôbec nenadobudlo účinnosť.

31. Len v oveľa neskoršom štádiu taliansky súd (najskôr Tribunale civile e penale di Roma a následne Corte d'Appello) uznal subjektívne právo spoločnosti Lucchini na poskytnutie spornej pomoci. To viedlo talianske orgány k poskytnutiu pomoci prostredníctvom dekrétu, aj keď tento dekrét obsahoval výhradu.

32. Komisia rozoberá dve možnosti, jednu, pri ktorej sa poskytnutá pomoc zhoduje s pomocou posúdenou Komisiou a ktorú zakázala, a druhú, v ktorej je naopak pomoc iná, ako bola oznámená a posúdená pomoc. V oboch prípadoch však z judikatúry jasne vyplýva, čo má robiť súd. V prvom prípade je viazaný rozhodnutím, ktorým je pomoc vyhlásená za nezlúčiteľnú so spoločným trhom, a musí z toho vyvodiť nevyhnutné dôsledky. V druhom prípade sa uplatňuje pravidlo standstill podľa článku 88 ods. 3 ES, ktoré má podľa výkladu Súdneho dvora priamu účinnosť.

33. V skutočnosti ide o rozhodnutie na úrovni Spoločenstva, proti ktorému sa nemožno odvolať. V nemožnosti odvolať sa proti tomuto rozhodnutiu je vyjadrená aj právna istota; preto je záväzné pre všetky orgány talianskeho štátu. Okrem toho podľa názoru Komisie právna sila rozhodnutej veci v súvislosti s rozsudkom talianskeho súdu sa týka len vnútroštátnej fázy bez toho, aby to malo akýkoľvek dopad na úrovni Spoločenstva.

34. Komisia sa ešte odvoláva na judikatúru [17], podľa ktorej sa ustanovenia vnútroštátneho práva musia uplatňovať tak, aby prakticky neznemožnili vrátenie pomoci podľa práva Spoločenstva, a musia v celom rozsahu prihliadať na záujem Spoločenstva, ako aj na judikatúru [18], z čoho vyplýva, že prednosť práva Spoločenstva niekedy vyvoláva relativizáciu právnej istoty.

35. Komisia napokon uvádza, že prednosť práva Spoločenstva môže spôsobiť, že každý vnútroštátny akt správnej alebo legislatívnej povahy sa musí v prípade konfliktu podriadiť

17 — V tejto súvislosti Komisia odkazuje na rozsudok z 20. septembra 1990, Komisia/Nemecko, nazývaný „BUG Alutechnik", C-5/89, Zb. s. I-3437 a z 20. marca 1997, Alcan Deutschland, C-24/95, Zb. s. I-1591.

18 — V tejto súvislosti Komisia odkazuje na rozsudok zo 7. januára 2005, Wells, C-201/02, Zb. s. I-723, body 64 a nasl., a z 28. júna 2001, Larsy, C-118/00, Zb. s. I-5063, body 51 až 55, ako aj na rozsudok Kühne & Heitz, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, body 23 až 28.

právu Spoločenstva. Nechápe, prečo by to nemalo platiť v prípade, keď rozsudok, ktorý je v rozpore s právom Spoločenstva, nadobudol právoplatnosť.

môže stať napríklad v prípade podvodu, alebo ak sa právoplatným rozsudkom zjavne porušili základné práva. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že právna sila rozhodnutej veci nemôže zakrývať zjavné porušenia základných práv (Spoločenstva). [20]

B — *Analýza*

36. Všetky vnútroštátne právne poriadky členských štátov poznajú zásadu *res iudicata*, zásadu právnej sily rozhodnutej veci. Je v záujme právnej istoty, aby sa rozsudky, proti ktorým nie je možné podať odvolanie, stali nenapadnuteľnými v spoločenských vzťahoch, a teda aby sa stali právnymi skutočnosťami, ktoré sa majú medzi účastníkmi dodržiavať. To znamená, že možnosť podať nové odvolanie s rovnakým predmetom, rovnakými účastníkmi a rovnakými tvrdeniami, je vylúčená.

38. Aj v rámci právneho poriadku Spoločenstva sa dodržiava právna sila rozhodnutej veci. [21] Argumenty, ktoré sa uvádzajú na jej odôvodnenie, sú rovnaké ako argumenty uvádzané, pokiaľ ide o vnútroštátne právne poriadky. Okrem toho význam tejto zásady je uznaný aj vo vzťahu medzi právom Spoločenstva a vnútroštátnym právom a je potvrdený v už citovaných rozsudkoch Eco Swiss, Köbler, Kühne & Heitz a Kapferer.

39. Je však potrebné uviesť, že v žiadnom z týchto rozsudkov nebol spochybnený výkon právomoci Spoločenstva ako taký.

37. Z porovnávacieho preskúmania však vyplýva, že aj napriek veľkému významu právnej sily rozhodnutej veci, nie sú jej účinky absolútne. V rôznych vnútroštátnych právnych poriadkoch sa umožňujú výnimky zo zásady právnej sily rozhodnutej veci, aj keď za veľmi prísnych podmienok. [19] To sa

40. Vo veci Köbler sa právo Spoločenstva neuplatňovalo správne súdom posledného

19 — O vyčerpávajúcom a porovnávacom preskúmaní pozri „note. de recherce" k funkcii a významu právnej sily rozhodnutej veci v členských štátoch (interný dokument), ktorú v rámci tohto konania pripravilo Riaditeľstvo knižnice, výskumu a dokumentácie na žiadosť Súdneho dvora.

20 — Pozri napríklad rozsudok zo 16. apríla 2002, S.A. Dangeville/Francúzsko.

21 — Pozri napríklad uznesenie z 11. júla 1996, Coussios/Komisia, C-397/95 P, Zb. s. I-3873, a rozsudok z 1. júna 2006, P & O European Ferries (Vizcaya)/Komisia, C-442/03 P a C-471/03 P, Zb. s. I-4845 a tam citovanú judikatúru.

stupňa. Z toho by za určitých podmienok mohla vyplývať možnosť podať žalobu o náhradu škody. Skúmaný rozsudok však nemal priamy účinok na výkon právomoci Spoločenstva.

41. Aj vo veci Kühne & Heitz súd nesprávne uplatnil právo Spoločenstva. Ani v tomto prípade nebol spochybnený výkon právomocí Spoločenstva.

42. To isté platí aj pre veci Eco Swiss a Kapferer, v ktorých by bolo možné podať odvolanie, ale účastníci konania nechali uplynúť lehotu.

43. Vo veci Eco Swiss bol medzitýmny nález rozhodcu s povahou konečného rozhodnutia napadnutý neskoro. Lehoty samy osebe neboli stanovené tak, že by výnimočne sťažili alebo prakticky znemožnili výkon práv priznaných právnym poriadkom Spoločenstva. Za takýchto okolností právo Spoločenstva neukladá vnútroštátnemu súdu povinnosť neuplatniť vnútroštátne procesné normy, ani keby to bolo potrebné na to, aby sa umožnilo preskúmanie možného porušenia práva Spoločenstva. [22]

44. Vo veci Kapferer sa najskôr na základe nariadenia (ES) č. 44/2001 [23] namietalo, že vo veci konajúci súd nemá právomoc. Táto námietka bola zamietnutá, ale vo veci samej sa návrhu účastníka konania, ktorý stál v rámci sporu proti pani Kapferer, spoločnosti zaoberajúcej sa predajom na dobierku, vyhovelo. Spoločnosť nepovažovala za vhodné vzniesť námietku nepríslušnosti v odvolacom konaní, ktoré sa začalo na podnet pani Kapferer, a preto táto časť rozsudku nadobudla právoplatnosť. Aj v tejto situácii Súdny dvor vyhlásil, že právo Spoločenstva neukladá vnútroštátnemu súdu povinnosť, aby neuplatnil vnútroštátne procesné normy, ktoré rozsudku priznávajú právoplatnosť.

45. Už citované rozsudky vo veciach Köbler a Kühne & Heitz majú spoločné, že oba sa týkajú subjektov, ktoré vyčerpali možnosti podať odvolanie. V oboch prípadoch súd, ktorý rozhodoval v poslednom stupni, opomenul vzniesť prejudiciálnu otázku a nesprávne vyložil právo Spoločenstva. Vo

22 — Toto porušenie — v tomto prípade išlo o zmluvu, ktorá bola možno nezlučiteľná s článkom 81 ES — sa napokon stále mohlo „napraviť“ zásahom Komisie alebo vnútroštátnych orgánov príslušných v oblasti hospodárskej súťaže. Aj poškodení konkurenti, ktorých sa netýkala právna sila rozhodnutej veci, mohli prijať právne opatrenia.

23 — Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42).

veci Köbler sa toto porušenie práva Spoločenstva spôsobené súdom v poslednom stupni mohlo kompenzovať náhradou škody. Vo veci Kühne & Heitz bola možná náprava uplatnením výnimky z právnej sily rozhodnutej veci (vďaka rozsudku nadobudlo rozhodnutie príslušného správneho orgánu právoplatnosť), čím sa v tomto prípade zmenila právomoc správneho orgánu preskúmať predchádzajúce rozhodnutie zverená tomuto orgánu na povinnosť preskúmať toto rozhodnutie.

46. Z tejto judikatúry vyplýva, že sami účastníci konania nesú zodpovednosť za uplatnenie práv, ktorými voľne disponujú (Kapferer), alebo práv, ktoré sú im priznané právom Spoločenstva (Köbler, Kühne & Heitz). Pokiaľ nechajú uplynúť lehoty [24] alebo považujú za nevhodné napadnúť rozhodnutie, alebo nezačnú žiadne konanie, musia znášať dôsledky v tom zmysle, že už nebudú môcť uplatniť práva, ktoré im priznáva právo Spoločenstva. Pokiaľ naopak aktívne bránia svoje práva pred súdom, pričom na ten účel v celom rozsahu využívajú možnosti, ktoré im ponúka vnútroštátny procesný právny poriadok, môžu tiež požívať možnosti, ktoré im ponúka vnútroštátne právo, a požiadať o náhradu škody za protiprávny správny akt alebo za činnosť príslušných správnych orgánov a/alebo vnútroštátnych súdov v rozpore s právnym poriadkom Spoločenstva (Köbler), alebo pokiaľ to umožňuje vnútroštátne právo, požiadať o preskúmanie sporného rozhodnutia (Kühne & Heitz). Zdá sa, že táto judikatúra, ktorá zvýhodňuje dodržiavanie právnej sily rozhodnutej veci medzi účastníkmi konania ako právnu zásadu, nevylučuje žiadnu výnimku právnej sily rozhodnutej veci, ale táto výnimka je prípustná len vo veľmi špecifických prípadoch, v ktorých sa zásada „*res iudicatas pro veritate habetur*“, ktorá platí medzi dotknutými účastníkmi konania, musí podriadiť významnejšiemu legitímnemu záujmu.

47. V skúmanej veci má však právoplatný rozsudok Corte d'Appello nielen dôsledky na právne vzťahy podľa talianskeho práva medzi príjemcom pomoci a talianskym štátom, ale prekračuje aj výlučnú právomoc Komisie, upravenú právom Spoločenstva, posúdiť spornú pomoc a má vplyv na povinnosti talianskeho štátu pri poskytovaní štátnej pomoci.

48. Nejde tu o spor medzi vnútroštátnym správnym orgánom a súkromným žalobcom, ktorý sa môže vyriešiť v rámci jednoduchého kontextu vnútroštátneho právneho poriadku, ale o spor, ktorý sa v prvom rade

24 — Samozrejme musí ísť o rozumné lehoty.

musí rozhodnúť vo svetle práva Spoločenstva a v ktorom sa musí rozdelenie právomocí medzi právny poriadok Spoločenstva a vnútroštátny právny poriadok — a teda aj povinnosti vyplývajúce vnútroštátnemu súdu z oboch právnych poriadkov — veľmi prísne dodržiavať.

Povinnosti vnútroštátnych súdov

49. Z tohto hľadiska sa najskôr budem venovať povinnostiam vnútroštátneho súdu na účely uplatnenia a zaručenia dodržiavania príslušného práva Spoločenstva.

Najskôr uvádzam, že medzi Komisiou na jednej strane a vnútroštátnymi súdmi na druhej strane existuje zjavné rozdelenie úloh a právomocí na účely uplatňovania režimu Spoločenstva týkajúceho sa pomoci.

50. Komisia, správny orgán zodpovedný za výkon a vytváranie politiky hospodárskej súťaže vo všeobecnom záujme Spoločenstva, má výlučnú právomoc preskúmavať všetky režimy pomoci, ktoré patria do pôsobnosti článku 87 ods. 1 ES a príslušného kódexu ESUO o pomoci, ktorý je teraz predmetom sporu, na účely zistenia zlučiteľnosti so spoločným trhom. [25]

51. Preto musia členské štáty oznámiť Komisii opatrenia o pomoci, ktoré majú v úmysle prijať (oznamovacia povinnosť), a nesmú ich vykonať až do vyhlásenia rozhodnutia Komisie (povinnosť standstill). V prípade „pozitívneho“ rozhodnutia sa môže pristúpiť k výkonu navrhovaného opatrenia, zatiaľ čo ak je rozhodnutie „negatívne“, povinnosť standstill sa stáva prakticky konečnou. [26]

52. Pomoc poskytnutá skôr, ako bola oznámená, alebo pomoc zaplatená počas konania o predbežnej kontrole sa musí vrátiť. Hlavné pravidlo sa môže zhrnúť takto: členské štáty nemôžu poskytovať pomoc skôr, ako Komisia výslovne nerozhodne o zlučiteľnosti pomoci so spoločným trhom.

25 — Pozri tiež rozsudok z 21. novembra 1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a i., nazývaný „FNCE a i.“, C-354/90, Zb. s. I-5505.

26 — O cieli a rozsahu týchto povinností pozri tiež rozsudky z 11. decembra 1973, Lorenz, 120/73, Zb. s. 1471, body 3 a 4; z 21. mája 1977, Komisia/Spojené kráľovstvo, 31/77 R a 53/77 R, Zb. s. 921, body 16 až 29; z 9. októbra 1984, Heineken, 91/83 a 127/83, Zb. s. 3435, bod 20, a zo 14. februára 1990, Francúzsko/Komisia, nazývaný „Boussac Saint Frères“, C-301/87, Zb. s. I-307, body 16 a 17. Pozri tiež napríklad rozsudky z 28. januára 2003, Nemecko/Komisia, C-334/99, Zb. s. I-1139, body 49, a z 15. júla 2004, Španielsko/Komisia, C-501/00, Zb. s. I-6717, body 67 až 69.

53. Vnútroštátne súdy nemajú teda právomoc rozhodovať o zlučiteľnosti pomoci. [27] Naopak, ich hlavnou úlohou v právnom poriadku Spoločenstva je zaručiť dodržiavanie ustanovení práva Spoločenstva v oblasti pomoci, čiže dodržiavanie vyššie uvedenej zásady, podľa ktorej sa nemôže poskytnúť žiadna pomoc bez predchádzajúceho výslovného schválenia Komisiou, a následne uplatňovať a zaručiť dodržiavanie rozhodnutí prijatých Komisiou v rámci výkonu svojej právomoci.

54. Pokiaľ ide o článok 88 ods. 3 ES, ide o záväzné pravidlo Zmluvy s priamym účinkom, ktoré zakazuje poskytovanie pomoci v akejkoľvek forme bez predchádzajúcej kontroly a predchádzajúceho schválenia Komisiou. To isté ustanovuje článok 6 kódexu o pomoci, ktorý je v tomto prípade relevantný. Z toho vyplýva, že pokiaľ má vnútroštátny súd rozhodnúť o vnútroštátnom rozhodnutí o poskytnutí pomoci, musí dôsledne zistiť, či bolo dodržané ustanovenie článku 88 ods. 3 ES alebo jeho ekvivalent v kódexe ESUO o pomoci.

55. Tieto základné predpisy boli rozpracované v niekoľkých rozhodnutiach Súdneho dvora, v ktorých rozhodol, že vnútroštátny súd musí ochraňovať práva jednotlivcov, ak vnútroštátne orgány porušia vyššie uvedenú zásadu, a z tohto porušenia musí vyvodiť všetky dôsledky v súlade s ich vnútroštátnym právom, a to pokiaľ ide tak o platnosť aktov zahŕňajúcich vykonanie dotknutej pomoci, ako aj o vymáhanie medzitým poskytnutej pomoci. [28]

56. Po druhé, zásah vnútroštátneho súdu sa musí zakladať na rozhodnutiach Komisie prijatých na základe článku 88 ods. 2 ES, ktoré majú priamy účinok. Vo veci Capolongo [29] už Súdny dvor rozhodol, že rozhodnutia Komisie v rámci konania o predbežnej kontrole na základe článku 88 ods. 2 prvého pododseku ES majú priamy účinok. Preto aj z negatívneho rozhodnutia, čiže rozhodnutia, v ktorom sa konkretizuje zákaz podľa článku 87 ods. 1 ES, musí vnútroštátny súd vyvodiť nevyhnutné dôsledky. [30]

57. Po tretie, vnútroštátny súd môže byť vyzvaný, aby konal v prípade rozhodnutia Komisie o vrátení pomoci. Podľa

27 — Pozri rozsudok FNCE a i., už citovaný v poznámke pod čiarou 25, bod 12. Pozri tiež rozsudky z 11. júla 1996, SFEI a i., C-39/94, Zb. s. I-3547, bod 42, a zo 17. júna 1999, Piaggio, C-295/97, Zb. s. I-3735, bod 30.

28 — Pozri tiež rozsudky Lorenz, už citovaný v poznámke pod čiarou 26, bod 8; FNCE a i., už citovaný v poznámke pod čiarou 25, bod 12; SFEI, už citovaný v poznámke pod čiarou 27, bod 40; zo 16. decembra 1992, Lornoy a i., C-17/91, Zb. s. I-6523, bod 30; z 13. januára 2005, Streekgewest, C-174/02, Zb. s. I-85, bod 17, a z 15. júna 2006, Air Liquide Industries Belgium, C-393/04 a C-41/05, Zb. s. I-5293, bod 42.

29 — Rozsudok z 19. júna 1973, 77/72, Zb. s. 611, bod 6. Pozri tiež rozsudok z 22. marca 1977, Steinike & Weinlig, 78/76, Zb. s. 595.

30 — Pozri rozsudok Steinike & Weinlig, už citovaný v poznámke pod čiarou 29.

článku 249 ES v spojení s článkom 10 ES sú tieto rozhodnutia záväzné pre všetky orgány členských štátov, ktorým sú určené, vrátane vnútroštátneho súdu, ktorý z nich musí vyvodiť nevyhnutné dôsledky.

58. Okrem toho tieto rozhodnutia ukladajú členskému štátu, ktorému sú určené, výslovné a nepodmienečné povinnosti, ktorým sa nemôžu vyhnúť a ktoré majú vplyv aj na dotknuté súkromné osoby. V prvom rade ide o tých, ktorým bola nesprávne poskytnutá pomoc, ktorú musia vrátiť. V druhom rade tretie dotknuté osoby, ktoré v prípade, že ich členský štát nevyzve na vrátenie pomoci v stanovenej lehote, môžu navrhnúť dodržanie tejto povinnosti na vnútroštátnom súde. [31] [32]

59. Dôvodom tejto prísnej povinnosti dodržiavať stanovené lehoty je, že takýmto spôsobom hlavné pravidlo upravené v článku 87 ods. 1 ES, podľa ktorého sa vzťahy v hospodárskej súťaži na spoločnom trhu nesmú narušať opatreniami vnútroštátnej pomoci, nadobudne účinok, ktorý sledovali autori Zmluvy.

60. Napokon ešte uvádzam, že vrátenie pomoci sa musí uskutočniť podľa právnych predpisov vnútroštátneho procesného práva s tým, že vrátenie uložené právom Spoločenstva nesmie byť prakticky znemožnené (zásada efektivity). [33]

61. Z vyššie uvedeného vyplýva, že vnútroštátny súd, ktorý má posúdiť zlučiteľnosť poskytnutia pomoci s vnútroštátnym právom, bude stále musieť zisťovať, či sú splnené povinnosti vyplývajúce z článku 88 ods. 3 ES, alebo ako v tomto prípade, z jeho ekvivalentu v príslušnom kódexe ESUO o pomoci a či existujú rozhodnutia Komisie, ktoré bránia poskytnutiu pomoci alebo ju podriaďujú limitom alebo osobitným podmienkam.

62. Súčasná existencia právneho poriadku Spoločenstva a vnútroštátneho právneho poriadku preto spôsobuje, že vnútroštátny súd bude musieť vždy pri uplatňovaní svojho vnútroštátneho práva zisťovať, či sú v konkrétnom prípade splnené podmienky stanovené právom Spoločenstva a či sa uplatňovaním vnútroštátneho práva neporušujú

31 — Pozri tiež rozsudok Streekgewest, už citovaný v poznámke pod čiarou 28.

32 — Komisia môže tiež použiť možnosť uložiť povinnosť dodržiavať rozhodnutie o vrátení pomoci, ktorú jej priznáva Zmluva v článkoch 88 ES a 228 ES.

33 — Pozri tiež rozsudky z 2. februára 1989, Komisia/Nemecko, 94/87, Zb. s. I-175, bod 12; z 21. marca 1990, Belgicko/Komisia, nazývaný „Tubemeuse“, C-142/87, Zb. s. I-959, bod 61; BUG-Alutechnik, už citovaný v poznámke pod čiarou 17, bod 12; Alcan Deutschland, už citovaný v poznámke pod čiarou 17, bod 24, a z 12. októbra 2000, Španielsko/Komisia, C-480/98, Zb. s. I-8717, bod 34.

právomoci Komisie, aby zaručila dodržiavanie právnej úpravy poskytovania pomoci, čo predstavuje jeden z pilierov právneho poriadku Spoločenstva. V tejto súvislosti odkazujem na rozsudok Eco Swiss [34], v ktorom Súdny dvor výslovne uviedol, že právne predpisy o hospodárskej súťaži uvedené v zmluvách Spoločenstva predstavujú ustanovenia na ochranu verejného poriadku. To platí aj pre právne predpisy o hospodárskej súťaži uplatniteľné vo vzťahu medzi Spoločenstvom a členskými štátmi, čiže v tomto prípade pre články 87 ES a 88 ES a článok 4 ESUO.

63. Uvádzam ešte, že v konaní, ktoré je základom konania vo veci samej, taliansky štát dodržal alebo sa pokúsil dodržať povinnosti, ktoré mu vyplývajú z článku 6 kódexu o pomoci. Oznámil totiž Komisii svoje pôvodné rozhodnutie, ktorého predmetom je jeho zámer poskytnúť pomoc spoločnosti Lucchini. Nechcel vyplatiť túto pomoc, keďže očakával rozhodnutie Komisie, a aj keď bol povinný tak urobiť na základe rozhodnutia Corte d'Appello, vyplatil pomoc s tým, že ju podmienil výslovnou výhradou.

64. Komisia posúdila zámer poskytnutia pomoci, ktorá jej bola oznámená. V tomto posúdení dodržala všetky platné procesné pravidlá, a teda uverejnila oznámenie, aby sama dotknutá osoba a tretie dotknuté osoby mohli predložiť v tejto súvislosti svoje pripomienky. Aj rozhodnutie, v ktorom Komisia napokon dospela k svojmu konečnému negatívnemu rozhodnutiu, bolo správne oznámené talianskemu štátu, a teda uverejnené.

65. Z tohto hľadiska je potrebné zdôrazniť, že talianske občiansko-právne súdy, ktoré rozhodovali vo veci, sa buď z dôvodu nevedomosti, alebo nedbanlivosti dopustili závažných chýb, a to tak v prvostupňovom konaní, ako aj v odvolacom konaní.

66. V prvostupňovom konaní opomenuli vyššie uvedené povinnosti dôsledne zistiť, či sa dodržal článok 88 ods. 3 ES alebo článok 6 kódexu o pomoci, alebo či existuje rozhodnutie, ktorým Komisia výslovne schválila pomoc. A čo je ešte závažnejšie, Corte d'Appello nedodržal negatívne rozhodnutie, ktoré medzitým prijala Komisia. Obmedzím sa na toto konštatovanie bez toho, aby som sa zaoberal odôvodnením, na základe ktorého sa tento súd domnieval, že nesmie uplatňovať právo Spoločenstva. V prípade takého zjavného porušenia sa mi nezdá vhodné pokračovať v pedagogickej diskusii, aby som vysvetlil, prečo je toto odôvodnenie právne neúnosné.

67. Pripomínam ešte, že aj talianske orgány sa dopustili chýb. Je pravdou, že odvolaciemu súdu oznámili, že sporná pomoc sa nemohla

34 — Rozsudok z 1. júna 1999, C-126/97, už citovaný v poznámke pod čiarou 11, body 36 a 39. V návrhoch, ktoré som predniesol vo veci ARAP a i./Komisia (rozsudok zo 16. mája 2002, C-321/99 P, Zb. s. I-4287), som už uviedol, že články 87 ES a 88 ES sú ustanoveniami na ochranu verejného poriadku (bod 189 návrhov).

poskytnúť skôr, ako Komisia výslovne vyhlási, že je zlučiteľná so spoločným trhom, ale zjavne tiež opomenuli oznámiť, že Komisia už medzitým prijala rozhodnutie, v ktorom bola požadovaná pomoc naopak výslovne vyhlásená za nezlúčiteľnú so spoločným trhom.

68. Napokon spoločnosť Lucchini, ako žalobca v konaní pred talianskym občianskoprávnym súdom, vedela alebo mala vedieť — ide totiž o jedného z najväčších talianskych výrobcov ocele, ktorý dobre pozná článok 4 ESUO a jeho kódexy o pomoci —, že talianska vláda mohla poskytnúť pomoc, ktorú jej sľúbila len po schválení Komisiou. Okrem toho, keď Komisia prijala svoje negatívne rozhodnutie, spoločnosť Lucchini nechcela využiť možnosti žaloby, ktoré ponúkalo právo Spoločenstva. Preto sa nemôžem zbaviť dojmu, že v tomto prípade spoločnosť Lucchini hľadala najslabší článok v reťazi súdov, na ktorý sa mohla obrátiť pri posudzovaní zákonnosti poskytnutia štátnej pomoci.

69. Výsledkom vyššie uvedených úvah je skutočnosť, že bola poskytnutá štátna pomoc a že konkurenčné vzťahy v príslušnom odvetví spoločného trhu boli narušené. Možno ešte dôležitejšie ako tento podstatný výsledok, ktorý ako taký predstavuje významné incidenčné porušenie právneho poriadku Spoločenstva, je, že účinkom tohto rozsudku je zmarenie právomoci, ktorú Komisia vykonáva pre Spoločenstvo. Preto z právoplatného rozsudku Corte d'Appello vyplýva, že rozdelenie právomoci pri poskytovaní pomoci medzi Spoločenstvo a členské štáty sa neuplatnilo.

70. V krátkosti, ústrednou otázkou je, či právoplatnosť rozsudku vydaného za okolností, aké sú uvedené vyššie, ktorý ako vyplýva z predchádzajúceho odseku, môže mať vážne dôsledky na rozdelenie právomoci medzi Spoločenstvo a členské štáty, ako vyplýva zo samotnej Zmluvy, a ktorý by tiež znemožnil výkon právomocí zverených Komisii, sa má považovať za nenapadnuteľnú.

71. Podľa môjho názoru to tak nie je.

72. Na tento účel je potrebné prihliadnuť na nasledujúce body: podstatnou je skutočnosť, že vnútroštátny súd pri výklade vnútroštátneho práva nemôže vydávať rozsudky, ktoré neberú do úvahy základné rozdelenie právomocí medzi Spoločenstvom a členskými

štátmi, upravené Zmluvami. To platí aj vtedy, ak tieto rozsudky nadobudli právoplatnosť.

73. To platí najmä v prípade ustanovení Zmlúv a ich uplatňovania, ktoré vyjadrujú základné zásady hmotného práva Spoločenstva, ako je to v skúmanom prípade v článkoch 87 ES a [88] ES. To platí ešte viac najmä v prípadoch, keď je právna povinnosť vnútroštátneho súdu jednoznačne uvedená v samotnej Zmluve a v judikatúre odvodenej zo Zmluvy, inými slovami, ako je to aj v článku 88 ods. 3 ES a v predtým citovanej judikatúre Súdneho dvora.

74. V takýchto prípadoch právoplatnosť rozsudku, ktorý sa zakladá výlučne na výklade vnútroštátneho práva a v ktorom sa zjavne relevantné právo Spoločenstva neuplatňuje, nemôže predstavovať prekážku výkonu právomocí zverených Komisii príslušnými ustanoveniami práva Spoločenstva.

75. Okolnosť, že v tomto prípade sa spoločnosť Lucchini nemôže vôbec odvolávať na zásadu legitimnej dôvery, je podľa môjho názoru úplne vedľajším argumentom.

76. V judikatúre Súdneho dvora nachádzam jednoznačné odkazy v prospech tohto prístupu. V tejto súvislosti ešte raz pripomínam rozsudok Eco Swiss, v ktorom Súdny dvor vyhlásil, že článok 81 ES je základným ustanovením, nevyhnutným na vykonávanie úloh Spoločenstva a najmä na fungovanie spoločného trhu. Z tohto rozsudku sa môže okrem toho vyvodiť, že právo Spoločenstva ukladá povinnosť, že vnútroštátny súd, ktorý má rozhodnúť o platnosti rozhodcovského nálezu, musí z úradnej povinnosti zistiť uplatniteľnosť článku 81 ES.

77. Na podporu tohto predpokladu slúži tiež analogicky rozsudok Masterfoods a HB [35], v ktorom Súdny dvor vyhlásil, že Komisia pri výkone úloh, ktoré jej boli zverené Zmluvou, nie je viazaná rozhodnutím vnútroštátneho súdu na základe článku 85 ods. 1 a článku 86 Zmluvy. Súdny dvor z toho vyvodil dôsledok, že Komisia môže v každom okamihu prijať individuálne rozhodnutia na základe článkov 85 ES a 86 ES, aj keď vnútroštátny súd už rozhodol o zmluve alebo o správaní, aj ak rozhodnutie, ktoré chce Komisia prijať, je v rozpore s týmto rozsudkom.

78. V rovnakom rozsudku Súdny dvor tiež uviedol, že vnútroštátne súdy, ktoré rozhodujú o zmluvách alebo o správaní, o ktorých

35 — Rozsudok zo 14. decembra 2000, C-344/98, Zb. s. I-11369.

už Komisia prijala rozhodnutie, nemôžu vydať rozsudok v rozpore s takým rozhodnutím, aj keď toto rozhodnutie je v rozpore s rozhodnutím vnútroštátneho súdu prvého stupňa. Táto judikatúra sa medzitým kodifikovala do nariadenia (ES) č. 1/2003 [36].

79. Rovnaká judikatúra sa uplatňuje aj v prípade ustanovení o pomoci Spoločenstva. Tak ako nemôže byť Komisia pri výkone svojich právomocí týkajúcich sa pravidiel hospodárskej súťaže platných pre súkromné subjekty obmedzená rozsudkom vnútroštátneho súdu, nemôže sa to stať ani v prípade, keď ide o pravidlá hospodárskej súťaže platné pre členské štáty alebo pre štátnu pomoc. Okrem toho skutočnosť, že vnútroštátny súd nemôže prijať nezlučiteľný rozsudok, vyplýva aj zo skutočnosti, že rozhodnutie Komisie je určené členskému štátu, ktorého súčasťou je súd ako orgán tohto štátu. [37]

80. Existuje však významný rozdiel medzi rozhodnutiami prijatými na základe článkov 81 ES a 82 ES a naopak, rozhodnutiami prijatými na základe článku 88 ES alebo kódexov ESUO o pomoci, a tým aj rozdiel medzi ich osobami, ktorým sú určené. Keďže aj keď nadobudne právoplatnosť rozsudok vnútroštátneho súdu v horizontálnom právnom vzťahu medzi súkromnými subjektmi, nemôže ovplyvniť diskrečnú právomoc Súdneho dvora, platí to aj vo vertikálnom vzťahu medzi členským štátom a súkromným subjektom pri poskytnutí pomoci. Aj v takom vzťahu nemôžu rozsudky vydané vnútroštátnymi súdmi ovplyvniť výlučnú právomoc Komisie.

81. Ešte je potrebné uviesť, že hoci je právo Spoločenstva v prvom rade adresované členským štátom, súkromné subjekty, ktoré majú záujem o poskytnutie pomoci, majú právo obhajovať svoje záujmy v príslušných konaniach. To platí už vo fáze správneho konania, ktoré predchádza rozhodnutie Komisie, v ktorom jednak potenciálni príjemcovia, ako aj tretí záujemcovia môžu predkladať svoje názory [38], ale platí to aj po tom, čo Komisia vydala svoje rozhodnutie. Potenciálni príjemcovia dotknutí rozhodnutím totiž v zásade môžu podať žalobu o neplatnosť v zmysle

36 — Nariadenie Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy (Ú. v. ES L 1, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205). Pozri článok 16.

37 — Navyše uvádzam, že pokiaľ by prebiehali naraz dve konania na úrovni Spoločenstva (v rámci kontroly zlučiteľnosti pomoci) a na vnútroštátnej úrovni (napríklad v prípade porušenia povinnosti standstill), z povinnosti lojálnej spolupráce by vyplývalo, že vnútroštátny súd sa musí obrátiť na Komisiu alebo prostredníctvom prejudiciálnej otázky na Súdny dvor, napríklad aby zistil, či sa určité opatrenie bude kvalifikovať ako pomoc. V tejto súvislosti pozri aj rozsudok Masterfoods e HB, už citovaný v poznámke pod čiarou 35, body 57 a 58. Pozri tiež rozsudok SFEI, už citovaný v poznámke pod čiarou 27, body 49 až 51, a rozsudok Piaggio, už citovaný v poznámke pod čiarou 27, bod 32.

38 — Pozri tiež nariadenie č. 659/1999.

článku 230 ES, čo je postup, ktorý vďaka extenzívnemu výkladu reštriktívneho kritéria Súdneho dvora, na základe ktorého sa vyžaduje byť „priamo“ dotknutí poskytnutím pomoci, môžu uplatniť aj dotknuté tretie osoby, ktoré majú záujem. [39]

82. Z toho vyplýva, že keby chýbalo vhodné pravidlo na právnu ochranu v právnom poriadku Spoločenstva, potenciálny príjemca opatrenia vnútroštátnej pomoci nie je určite nútený obrátiť sa zo zúfalstva na vnútroštátny súd. Naopak, práve z existencie vhodnej právnej ochrany pre súkromné osoby proti rozhodnutiam Komisie o štátnej pomoci Súdny dvor vyvodil dôsledok, že súkromné osoby už nemôžu napadnúť platnosť rozhodnutí Komisie pred vnútroštátnym súdom, pokiaľ nevyužili možnosť žaloby na súde Spoločenstva. [40]

83. Analogicky, dotknutý účastník konania si nezaslúži ochranu, pokiaľ naďalej ignoruje možnosti žaloby, ktoré mu ponúka právo Spoločenstva, a obrátiť sa na vnútroštátny súd, ktorý nemá z hľadiska práva Spoločenstva právomoc rozhodovať o prípustnosti opatrenia pomoci, ktorej poskytnutie sa žiada. Nič na tom nemení ani skutočnosť, že rozsudok v tomto zmysle vydaný vnútroštátnym súdom, ktorý je, ako je vyššie uvedené, v zjavnom rozpore s právnym poriadkom Spoločenstva, nadobudol právoplatnosť podľa vnútroštátneho práva.

84. Preto skutočnosť, že v kontexte ustanovení Spoločenstva o štátnej pomoci má vykonanie rozhodnutia Komisie o vrátení pomoci vplyv na vzťah medzi členským štátom a príjemcom, nepredstavuje dôvod na to, aby sa menej kategoricky požadovalo dodržiavanie zásady, podľa ktorej nesmú byť právomoci Komisie pozbavené významu.

85. Aj keď to v tejto súvislosti nie je rozhodujúce, odkazujem ešte na judikatúru, v ktorej sa uvádza, že zásada právnej istoty nemôže brániť vráteniu pomoci. To je napríklad vtedy, ak vo vnútroštátnom právnom poriadku platia lehoty na premlčanie možnosti odvolať vnútroštátne rozhodnutie o poskytnutí pomoci. [41] Keďže úloha vnútroštátnych orgánov pri opatreniach pomoci, ktorá bola vyhlásená za nezlúčiteľnú, je obmedzená

39 — Pozri tiež rozsudky zo 14. novembra 1984, Intermills/Komisia, 323/82, Zb. s. 3809; z 19. mája 1993, Cook/Komisia, C-198/91, Zb. s. I-2487, a z 15. júna 1993, Matra/Komisia, C-225/91, Zb. s. I-3203, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 22. októbra 1996, Skibsværftsforeningen a i./Komisia, T-266/94, Zb. s. II-1399. Pozri tiež nariadenie č. 659/1999, už citované v poznámke pod čiarou 15.

40 — Rozsudok z 9. marca 1994, TWD, C-188/92, Zb. s. I-833.

41 — Pozri rozsudky Alcan Deutschland, už citovaný v poznámke pod čiarou 17, body 34 až 37, a BUG-Alutechniek, už citovaný v poznámke pod čiarou 17, body 18 a 19.

na výkon rozhodnutia Komisie — nie je žiadny priestor voľnej úvahy, aby sa rozhodlo inak —, subjekty na trhu od okamihu, keď Komisia prijala rozhodnutie, nemajú už žiadnu neistotu o vrátení neoprávnene vyplatenej pomoci. Preto nie je možné namietať premlčacie lehoty stanovené v záujme záruky právnej istoty.

86. Z vyššie uvedených úvah vyplýva, že právoplatnosť rozsudku Corte d'Appello nemôže predstavovať prekážku vrátenia pomoci, ktorá bola poskytnutá v rozpore s právom Spoločenstva, uplatniteľným v tejto súvislosti. Naopak, je potrebné ukončiť porušovanie práva Spoločenstva uvedené v tomto rozsudku.

V — Návrh

87. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré predložil Consiglio di Stato, takto:

— Právoplatnosť rozsudku vnútroštátneho súdu, ktorý zaväzuje vnútroštátny orgán na zaplatenie štátnej pomoci, ktorú poskytol, nemôže ovplyvniť výkon právomocí zverených Komisii na základe článkov 87 ES a 88 ES.

— Preto je vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o zákonnosti rozhodnutia vnútroštátneho správneho orgánu, ktorým sa má vykonať rozhodnutie Komisie, ktoré ustanovuje povinnosť vrátiť protiprávne poskytnutú pomoc, povinný neuplatňovať vnútroštátne právne predpisy, ktoré upravujú účinok právoplatného občiansko-právneho rozsudku, pokiaľ je taký rozsudok v rozpore s povinnosťami vyplývajúcimi z článkov 87 ES a 88 ES, aby sa zaručilo úplné dodržiavanie právnych predpisov Spoločenstva v oblasti štátnej pomoci.